

See ilus sümmeetriline aasta 2002 on lõppemas.

Peagi on aastavahetus, mil tehakse kokkuvõtteid möödunust ning plaane edaspidiseks. Meiegi seltsi liikmetel on kindlasti aastast jäänud meelde palju meeldivat, mida tasub meenutada. EGeSi Tallinna osakonnal on meenutada sellest aastast: aastakoosoleku korraldamist Tallinnas, kaht kohtumist Jüri Kuuskemaaga, üks nendest ekskursioon Raplamaale - mõisate, kirikute ja Mahtra muuseumiga tutvumiseks.

Meie laualehes kirjutasime 2002.aasta:l leeriskäimisest; eestlaste väljarändamisest Venemaale, Krimmi, Brasiiliasse, Kanadasse; õppimisest ja kooliskäimisest üle-eelmisel sajandil ja muust. Lehe toimetus andis välja ka kõigile seltsi liikmetele mõeldud 12-leheküljelise infolehe „Tasub Teada“.

Juba paar aastat tagasi on meie seltsiliikmetel tekkinud mõte, et meiegi tegevusest võiks jääda jälg järgmistele põlvkondadele. Üheks ideeks on pakutud välja – avaldame seltsi liikmete uurimistöödest almanahhi või aastaraamatu. Lisame siia mõtte – alustada Eesti Genealoogia Seltsi Biograafilise leksikoni koostamist.

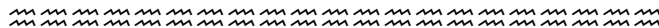
Hoolega uurides eelmistel sajanditel elanud inimeste sünni- ja surmadataumeid unustame kirja panna enda elu tähtsamad sündmused. Et selle tegevusega varakult alustada palume kirjutada enda lühike – mitte üle kolme lehekülje pikk elulugu, mida saab kasutada leksikoni koostamisel.

Jõulukuul tuletatakse tavaliselt meelde lahkunud esivanemaid ja käiakse nende haudadel ning süüdatakse seal küünlad. See traditsioon on aidanud säilitada meie hingesidet oma esivanematega.

Uuemal ajal on au sisse tõusnud adventi tähistamine. Advent – Kristuse tulemise aeg, kirikuaasta algusnädalad 4. pühapäevast enne jõule jõululaupäevani.

Häid pühi!

Teie Ants Roomets

Advendiaeg - ootamise aeg

Advendiajaga algab tähtpäevade ja sündmuste ring, mida kutsutakse kirikuaastaks.

Advendiaeg on ootuse aeg enne jõule ja tähendab "saabumist".

Advendiaja tähistamisega seotud kombed on seotud ootamisega.

Meisterdatakse kuuseokstest adventipärj nelja küünlaga, millega kaunistatakse söögilauda.

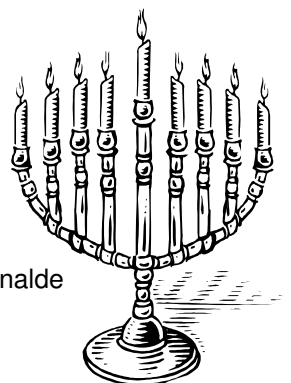
Küünlad süüdatakse õhtusöögi ajal - igal nädalal põleb üks küünal rohkem. Põlevate küünalde valgel hoiavad pereliikmed üksteise kätest kinni ja palvetavad ühiselt.

Advendipärjal ei ole algust ega lõppu. Nii sümboliseerib see jumala olemasolu igavesest ajast igavesti.

Ka igihaljad kuuseoksad, millest pärj valmistatakse on jumala kestvuse ja muutumatuse sümboliks. Roheline on rõõmus ja särav värv. See on lootuse värv - me ootame ja igatseme millegi tulemist ja usume, et see, mida me ootame saabub. Nii sümboliseerib adventipärja rohelus advendiaega kui lootuse aega.

Usklikud inimesed ootasid kunagi, et tuleb nende päästja. See ootus kestis kaua aega. Advendipärjal süüdatud küünlad sümboliseerivad seda ootust.

Mõnikord meisterdavad lapsed adventimajad, millel on sama palju aknaid kui advendiajas päevi. Iga päev võib ühe akna avada ja selle taha on peidetud pildike jõulude tulemisest.

Õppida pole kunagi hilja

Harry Talvoja

Suguvõsauringutel on veel seni tegevad põhiliselt amatöörid. See tähendab, et uurima asuvad enamikus inimesed, kelle teadmised kõigis uuringute tegemiseks vajalikest algallikaist ja nende kasutamisest on tavainimese tasemel. On muidugi ka inimesi, kes on õppinud ülikoolides erialasid, millised võimaldasid vajalikke teadmisi saada. Seetõttu alates organiseeritud suguvõsaurimise taaslustamisest Eestis on üheks põhiliseks ülesandeks olnud amatörsuguvõsaurijate koolitus.

Juba enne EGeS-i loomist alustas sellega kultuuritöötajate Täienduskool koostöös Pirgu arenduskeskusega organiseerides 1989.a. loenguid amatööride koolituseks. EGeS-i loomisel algas 1990.aastal ka õppus kursuste näol EAA juures. Need on jätkunud mitmesuguste vormide kujul tänapäevani. Lisaks EGeSile alustas suguvõsaurimise alast koolitust seal ettevalmistatavaile kultuuritöötajatele Viljandi Kultuurikolledž. Aastal 2000 alustas ka Tallinna Rahvaülikool. Tänavu alustas seal tegutsemist juba kolmas kursuste voor.

Kuna aastal 2000 vabanesin mina EGeS-i juhtimisest kui ka töölt, laienes minu vaba aeg. Seetõttu avanes mul võimalus asuda Tallinna Rahva Kultuuriülikooli direktorissi pr.Soova palvel seal suguvõsaurimise kursuste ühe lektori kohale.

Kahel esimesel aastal lisandus suguvõsa uurimise õpetamisele veel loengute seeria gooti kirja õppimiseks. Tänavu on gooti kiri lülitatud ühtsesse õppeprogrammi. Need kursused on olnud avalikud ja seega tasuta. Osalenud on kahel esimesel aastal 12-17 inimest. Tänavu on osavõtjate arv tõusnud 20-ni.

Osalejad on oma enamuses täiesti algajad, kuid on ka inimesi, kes on juba mõningal määral uurimisega tegelema või on oma vanemate või sugulaste uurimistöö jätkajad.

Elukutselt on kõikvõimalike elualade esindajaid. Sooliselt on osavõtjad enamasti naissoost. Vanuseliselt enamik on keskeas või üle selle, kuid on ka noorema generatsiooni esindajaid. Kursused algavad harilikult oktoobrikuul ja toimuvad 2 nädala järgi a 3 loengutundi. Kokku hõlmab kursus 12 loengut. Teemaatika osas haarab kursus suguvõsaurimise meetoodika ja enamiku võimalike algallikate kirjelduse ning nende kasutamise iseärasustega. Programm on üles ehitatud nii, et ühtede algallikate puudumisel või mittekättesaadavusel oleks võimalik ümber lülituda teistele ja ikkagi leida vajalikud isikud.

Kursuste raames toimub kaks ekskursiooni, üks Tallinna linnaarhiivi ja teine Riigiarhiivi. Seal toimuvad ka loengud vastavas arhiivis asuvate genealoogiliste algallikate kohta.

Seoses sellega, et suguvõsaurijail üha enam on võimalus kasutada arvuteid on kursuste programmis vastav loeng arvutite kasutamine suguvõsauringuil.

Kursustel saavad osavõtjad ka ülevaate EGeS-ist ja tema tegemistest. Seega on kursus ka taimelava EGeSi liikmeskonna laienemisele ja sealt tulnud liikmeid ei ole vaja enam koolitada. Seltsisisestel kursustel ja nad saavad lülituda kohe uuringutele. Mõned eelmistest kursustest osavõtjaid ongi juba EGeSi liikmeteks astunud.

Talu- ja vallajutte Kaagjärvest

V

Helgi Laht

Lapsena tundsin suurt rõõmu sellest, et mul oli nii palju tädisid-onusid ja nende juures oli nii tore koolivaheaega veeta. Nad kõik hoidsid mind ja igauks neist tõi mu ellu midagi uut, eripärast ja kordumatut, millele mõeldes on veel tänagi süda soe. Alles täiskasvanuna mõtlesin: vaene vanaema! Sünnitada 14 last! Täiskasvanuks saab neist üheksa. Peaaegu 27 aastat ole lapseootel (1883.a. sündis esimene laps ja 1910.a. viimane), hällita väiksemaid ja hoolda suuremaid lapsi, saada kooli, jälgi nende käekäiku, istu haigevoodil ja sinna sekka ka mata mõni väikestest. Lisaks sellele ole veel suure majapidamise perenaine.

Kuid ka rõõmu oli palju. Minu ema ei väsinud rääkimast, kui väga hoidis isa oma noort naist, kui ilus lapsepõlv oli lastel ja kui kaunis kodu neil oli. Rõõmu oli talu ostuvõla tasumisest, uute hoonete ehitamisest, lastele hariduse andmisest, põllumajandustehnika ostmisest ja loomade arvu kasvust laudas ja tallis. Tallis on kaheksa hobust ja laudas 16-18 lehma. Rajatud on talu õuna ja marjaaed. Igal pereliikmel on oma nimepuu. Kui laps sünnib, istutatakse õunapuu. Maja taga on suur õunaaed, mida minagi mäletan. Kuueaastasena nägin pärast külma talve raagus õunapuid ning järgmisel suvel, kui koolivaheajale tulin, oli õunaaiaist vaid kannustik järel: külmavõetud puud olid maha saetud. Ainult kreegipuud elasid üle 1939.aasta pakaselise talve.

See oli aeg, mil jälgiti mõisapere tegemisi ning võeti kasulikku ja kaunist taluperesse üle. Liide-tädi teadis rääkida, et mõisnik Grothel oli mitu tütar ja seetõttu jõudis sealtkaudu mustreid ja lõikeid ka taluperesse. Aga ka lilleaia rajamisel ümber talumaja võib täheldada mõisaaia mõju talupoja omale.

Ema rääkis, et vanemad õed, eskätt Liide ja Elise, olid rajanud ümber Mäemaja lillepeenraid ja istutanud ilupõõsaid. Teised pereliikmed olid kaasa löönud. Maja ümbruses oli lillemeri, nagu ema ütles. Peenardel olid kasvanud tavalised taluaia lilled: eri värvi jorjenid ja pojengid, murtudsüdamed, tokkroosid, käokingad, floksid, tulbid, nartsissid, kasvasid sireli- ja roosipõõsad. Neid põõsaid nägin ka mina 30-ndate aastate lõpul, samuti vägevat talijorjenipõõsast, aga lillemerest oli minu meelest asi kaugel ning seepärast ma noorena ikka uskusin ja ei uskunud ka ema juttu. Arvasin, et ilustab oma koduümbrust. Alles hiljem mõistsin, et pärast vanaisa surma sai Mäemaja pererahvaks onu Jaak oma lätlasest naise Marthaga. Viimane ei pööranud lilledele erilist tähelepanu, seepärast oli alles jäänud vaid paar lillepeenart ja ilupõõsad muidugi ka, mis nõudsid vähem hoolt. Aga märkimisväärselt palju lilli oli sel ajal, kui ma väike olin, Alatare juures, sest Alatare hooned olid pärinud minu tädid. Lilled kasvavad ikka nende inimeste juures, kes neist hoolivad, mõistsin hiljem. Aga ema juttu ilusast kodust ja lillemerest maja ümber hakkasin tõsiselt võtma alles parkümmend aastat hiljem, kui ühe sugulase sünnipäeval Tallinnas kohtusid minu ema ja üks vanahärra, keda ma polnud varem näinud. See vanahärra oli noore ohvitseri ja onu Eduardi sõjakaaslasena külastanud Siili talu ning avaldas nüüd aastakümnete pärast siirast imetlust, kui ilus oleval olnud Siili talu ja kui palju lilli olnud tubades ning kui suur ja liigirikas oleval olnud nende lilleaed. Ühiselt meenutasid nad väljasõite Koiva äärde, kus mängiti pilli, tantsiti ja söödi-joodi kodunt kaasa võetut. Niisiis, piknik.

Ema rääkis tihti, et pühapäeviti puhati tööst, käidi külas või võeti külalisi vastu. Vallas oli palju noori, sest Lõuna-Eesti talupered olid väga lasterohked, palju oli ühealisi sugulasi, kes omavahel tihedalt suhtlesid. Minu vanaemal-vanaisal oli kaheksa täiskasvanud tüdruku-poega, vanaemal seitse õde-venda, vanaisal samapalju, seetõttu olid igal pühapäeval peres külalised ning koos võeti midagi ette. Eriti sagedased olid suviti väljasõidud Koiva äärde, sest talu heinamaa oli jõe kaldal. Käidi ka ratsutamas. Ühel fotol ongi ema koos oma noorema venna Viktoriga ratsutamas, mõlemal seljas madruseülikond, esiplaanil linnukoer.

Mõisa mõju võis näha muuski. Vanarahvas rääkis veel mitukümmend aastat hiljem, et Nicolas von Grothe suhtus väga säästvalt oma metsa. Hoiab väga oma palmimetsa ja õpetab ka taluperemeest, et ta ei käiks oma metsaga hoolimatult ringi. Veel 30-ndate aastate lõpus ei raatsinud peremees oma metsast langetada kütteks puid. Ahjupuud osteti riigimetsast Lätimaalt ja veeti talvel reeteega koju. Oma metsaalune hoitakse korras ja raiutakse vastavalt vajadusele, et metsaalune läbi paistaks ja õhk läbi pääseks, et metsa all ei kasvaks võsa. Välja saeti ainult kuivanud puud. Ka jälgiti, et karja- ja heinamaal lepa-või kasevõsa vohama ei hakkaks. Väljaraiutud võsa veeti koju, raiuti paraja pikkusega pliidipuuks ja asetati varjualusesse riita kuivama, et perenaisel oleks mõnus võtta.

Mõisniku ajal oleval korraldatud ka metsapäevi metsa istutamiseks, teadsid vallainimesed rääkida. Kuid loomulikult esines ka metsavargusi, aga metsavargus mõisniku ajal oli rangelt karistatav tegu. Kirjanduse Muuseumist leidsin ühe väikese lookese Karula kohta (Kaagjärve ja Karula mõis kuulusid ühele ja samale mõisnikule). Aleksander Jakustant on jutustanud, et tema isa oli Karula mõisas puulõikaja. Madsa talu mehed olid käinud metsavargil. Kui puu oli meestel juba koju viidud, oli metsavaht hakanud mehi kahtlustama ja käinud Madsal varastatud puud otsimas, kännu küljest lõigatud jupp kaasas, et vaadata, kas läheb kojuviidud puuga kokku Madsa mehed olid aga kavalad ja lõikasid vahejupi ära. Nii ei läinudki puu kokku metsavahi poolt kaasa võetud puu kännujupiga ning metsavaht ei saanud tõestada, et puu on mõisa metsast varastatud. Looke on huvitav seetõttu, et näitab ühte toonast võtet metsavaraste paljastamisel.

Teeparandus oleval olnud talupoegade kevadine kohustus. Nad pidid korras hoidma mõisa ümbruse teed, samuti Valga-Karula ja Valga-Koikküla teed. Teelõigud olid jaotatud talupoegade vahel ning iga talu pidi korras hoidma oma lõigu. See nõue jäi kehtima ka pärast iseseisvumist, kuigi nüüd polnud küsimus enam mõisateede korrashoius.

Mõisniku elu oli talupojale väga põnev ning mõisnikust, mõisaperest ja mõisa antvärkidest räägiti mõnusaid jutte ja legende. Tänapäeval tutvustab rikaste ja ilusate elu ja tegemisi Kroonika. Luges E. Maateni „Von Siversite suguvõsast“ (2000.a.), jõuan ühe huvitava ütluse tagamaadeni. Meie peres ütles Liide-tädi sageli, kui keegi ei suutnud otsustada, millist kleiti selga panna: „Pane üks selga ja võta teised puuga selga!“ Väikesena tegi see väljend mulle tohutult nalja, sest olin näinud kuidas harjusk käis talust-tallu ning müügiks võetud noadkahlid, helmed, kreemid jms. olid kompsu seotuna mingi teki või kepiga seljas. Kujutasin ette, kuidas mu tädi läheb külla nagu harjusk ja riided ripuvad puuroikal seljas. Miskipärast näis mulle, et nii on efektsam, kui ülejäänud kleidid oleksid lihtsalt kompsu seotult seljas, sest siis poleks ju garderoobi täit ilu ja rikkust näha. Minu ema kasutas sama väljendit, kui ma sõjajärgsetel aastatel läksin peole ja ei suutnud oma kahe peikleidi vahel valida. Siis ema ütleski: „Pane üks selga ja võta teine kätte peale!“ Väljenduse kaasaegsem variant. Lugenud nüüd mälestusi von Siversitest, jõuan ootamatu äratundmiseni, kust see väljendus on alguse saanud.

LOODUSE KAPRIISID, NÄLG, EPIDEEMIAD.

Väino Mäe

“... jumala armust ei ole Narvast Revalini ja säält Riigani püsti ühtegi kindlust, ega mõisahoonet, kõik on hävitatud, rohkem pole midagi hävitada” – loeme Menshikovi raportist Peeter I-le Eestimaa vallutamisel 1710.a.

Arvestades varasemate aegade fakte (Liivi sõda 1558 - 1583, Vene (ka Poola) rüüded Eesti aladele 1600 – 1629, 1656 – 1661) pole hoopleva ettekande tõsiduses vaja kahelda.

Virumaa ja Maholmi (Wesenbergi) kihelkond oli Põhjasõjas jälle kõige enam rüüstatud. Kui paljud seased talupojad jätsid elu 1695 – 1697 nälja, vahetult sõja ajal (rüüstamised) ja järel (katk) kuni Eestimaa I (IV) hingede revisjonini 1782.a.

Milliseid katsumusi tuli meie esivanematel veel järgnevatil 100 aastal üle elada, kuidas nuhtles taevataat või härra maapealseid patuseid, sellest järgnevalt kokkuvõtlikult.

Aasta ja aastaaeg	Maakoht	Ilmastik, ikalduse põhjus	Levivad haigused	Tegelik olukord
Kevad 1782	üle Eesti	Külm ja vihmad	Rinna ja kurguhaigused	Saagid väga väikesed
Talv 1782/83		Käre pakane	Rinna ja kurguhaigused	Saagid väga väikesed
Suvi 1783	üle Eesti	Kuum, põuane	Kõhutõbi	Saagid väga väikesed, ja paljud surid
1782-1784	Ambla-Järva-Kose	Kõige külmemad talved		Saagid väga väikesed, ja paljud surid
1784	üle Eesti	Suvel vihmad	Kurgu haigused, difteeria	
1784	Ida-Virus		Rõuged	
1785-1786	üle Eesti	Liiga vihmane suvi, heina ei saadud, saagid väikesed	Nälg	Massilised nälga suremised
1787	üle Eesti	Sama, lisaks väga varased öökülmad (28.VIII sadas maha paks lumi)	Nälg	Hävisid hein ja viljad
1788	üle Eesti, kuid suurim Harju-, Hiiumaa-, Lääne- ja Järvamaal	Sama kordus, kuid rängemalt - isegi varesed külmused lennul	Nälg, difteeria, tähniline tüüfus, rinnahaigused	Peale 1710.a. katku suurim suremus.
1788 lõpp	Tallinn		Koolera, mis levis lõpuks üle maa	
1789- 1793	üle Eesti	Ilmastik leivaviljale soodsam, kuid väga muutlik	Rõuged, 23.-24. veebruaril 1793.a. lumetormis-pakases hukkus Virumaa 22 inimest	
1798	üle Eesti	Algul paks lumi, siis üleujutused, öökülmad, suvi põuane	Näljaaeg	Rukkisaak tühine, suvivili äpardus
1799/1800	üle Eesti	Sarnane	Rinnahaigus, kurguhaigus, rõugete epideemia, uued tundmatud haigused	Suremus suureneb
1806	üle Eesti	Katastroofiaasta: Öitsemisaegse vihma ja öökülmade tõttu Eestimaal ja Liivimaal ei saadud viljasaaki, ega loomatoitu	üldine nälg	Hävisid kariloomad ja hobused. Inimesed sõid kasvavat rohtu.
1807	üle Eesti	Kõik hädad koos: juuli lõpus algas suur põud, millele järgnes augusti algul kõvad öökülmad, millele järgnesid lakkamatud vihmad	Endiselt levisid tüüfus, sarlakid, leetrid, kurgu- ja rinnahaigused. Lisaks kõigele nälg.	

Nende aastate nälga ei julgenud ilmselt ametnikud ja pastorid oma aruannetes näidata vaid toodi palju muid põhjuseid. – Rannäärsetel aladel soola puudus, sõjaväega sissetulnud kõhutüüfus jne.

29.04.1808 teatab Eestimaa kuberner A. Langell, et “kubermangus leivapuudust pole ega ole seda ka olnud.” Nälja-aastate talupoegade ja mõisnike elu on oma memuaarides kirjutanud kodukooliõpetajad C.H.J. Schlegel ja J.W. Krause. Esimesel reisides ja elades 1780. aastail välismaadel ning rännanud 1807 piki Eestimaad, avanevad silmad. Ta jõuab järeldusele, et see on maa, kus talupojal pole midagi, härral kõik. Ta kirjutab: “On see üldse usutav, et Liivi-Eestimaa viljaaidas, mis juba aastasadu on viljakuse pärast naabrite tüliõunaks olnud: kas võib uskuda, et siin igal aastal, eriti kevadeti, möllab üldine näljahäda ja sellest tingitud kõige kohutavam – massiline surm.”

Oma päevikusse kirjutab Schlegel: “Kui ma Kunda mõisas rikkalikult kaetud laua ääres, kus oli ka koht kodukooliõpetajale, suur nälja ajal istet võtsin ja nägin mõisniku lõunalauda, sain täieliku masenduse. Sel “haritud külalistele tagasihoidlikult” kaetud laual serveeriti 4 – 6 rooga vasika-, looma-, lamba-, sea-, kana-, kalkuni- või haneliha, värsked mune, võid, piima, koort, mitmesuguseid aedvilju, metslinnuliha, palju kalu, piimas leotatud ja keedetud vähke, kooke ja jahutoite – kõik hõbedastes lauanõudes. Peenemad joogid, kohv, tee – kristallides ja portselanis.

Selle rikkuse külge, kui kõike seda mõelda, kleepuvad taluinimeste ja näljast õnnetute oiged ning pisarad, kogu rahva ahastus – kõik see rikkus ära ilusa laua, toidud, veel rohkem söögiisu.

Selle miljöö sekka kostis aknast mõisa tallist kostev kisa, oiged, nutt. Lükkasin oma tooli lauast eemale, tõusin, tänasin ja läksin minema.”

Võib arvata, et talurahvas omandas aegade jooksul kogemused, kuidas suurenevas orjuses mõisatöödel peksust pääseda ja ellu jääda.

Loodusele tuli veel alla jääda ja ohvreid tuua. Aastad 1810 – 1815 kujunesid mõneti pöördelisteks. Kuigi maal oli 1780.a. paiku ja 1802. teostatud mõningast liberaliseerimist, ei parandanud see pärisorjusel põhinevat mõisamajandust ega kergendanud taluinimeste elu-olu.

Kõik see suurendas ühelt poolt mõisa vihkamist, millega kaasnes mõisate toodangu langus ja üldine majanduse allakäik, tingitud pidevatest ikaldustest (mis mõisaidki puudutas) ja näljahädades (eriti 1808) vähenenud mõisa töökätest.

Teiselt poolt suureneb edumeelsete mõisnike surve valitsusele (eriti peale 1812 Vene-Prantsuse sõda) mille tulemusel sünnib 1816.a. talurahva seadus.

Loodusel on aga omad seaduspärasused, mis ei sõltu inimeste soovidest.

1815 – 1833 vahemikul polnud õnneks suuremaid epideemiaid, ilmast tingitud katastroofe ega suuri nälja-aastaid. Selle ajaga tõuseb inimeste arvukus 51 000 võrra.

1834 – 1844 aastail on nii häid kui ka halbu aegu. 1834.a. mais olid tugevad öökülmad, juunist algas kuumus, juulis – augustis kõrvetas nagu praepannil. See suvi oli erakordselt kuum (rängem kui 1826.a.), kõik kõrbes. Ennustati kõige raskemaid aegu, sest põldudel polnud midagi koristada – kõik hävines. Liivased ja kõrgemad heinamaad olid pruuniks kõrbenud, heina saadi vaevalt 1/10 keskmiste aastate saagist. Suvel koguti lammastele vihtu, sigadele tammetõrusid, söödavaid juurikaid. Metsades polnud seeni ega marju. Kuidagi vireleti 1834.a. sügis ja alanud (õnneks pehme) talv. 1835.a. märtsi alguseks olid kõigil vähesed tagavarad otsas ja nälgi oligi käes. Kevadised ilmad kõikusid ühest äärmusest teise. Järgnev suvi tuli kuiv ja külm, juulis mitmel korral sadanud rahe hävitas viljad. Sellist aega ei mäletanud ammudest aegadest keegi. Augustis võttis öökülm sellegi vähese, mis veel kasvas. Tulemus – täielik ikaldus. Kõige rohkem kannatas jälle Virumaa, kus jättis elu üle 3300 inimese.

1838.aastast muutus ilmastik talupojale paremaks ja suurem näljahäda sai mööda. 1839.a. hea saak korvas mõneti möödunud hädad ja nagu märgitakse, saadi üle hulga aja kohud täis süüa.

1840 – 1844 kujunesid jällegi rasketeks aastateks. Erandiks oli 1842.a. suvi ja sügis, mil koguti hea viljasaak ja loomatoitugi polnud vaja lugeda üksikute hangutäitega. See oli nagu avanss raskemateks aegadeks.

1782 – 1882.a. konsistoriumi aruannetes paigutatakse ritta maad ja rahvast tabanud nuhtlused: kõigevägevama poolt antud karistused talviste tuiskude, külmadega suve alguseni, samasuguste külmade või vihmaste ja ülemäära kuumade suvedega, tormituultega, rahega, veeuputustega suvel ja sügisel, varajaste talvede algustega, mis kõik on toonud patustele näljahädad, igasugu haigused ja epideemiad.

Loetletakse veel õnnetusi: koorma või puu alla jäämisi, ehitustelt surnuks kukkumisi, vigastusi (ka surma) vikati-, sirbi-, kirve-, saega; veskitiibade, rataste vahele jäämisi. Õnnetused ja surmad hobustega, tulle (vingu) jäämised, uppumised (ka kaevu kukkumised), külmumised (ka lumetuisus hukkumised), metsloomade (eriti huntide) poolt maha mürdmised.

Ebaloomulikuks loetakse: enda poomised või püssiga maha laskmised, teise inimese tapmised, ka lapse surnuks magamine, õlle või viina joomisest (põletamisest) alguse saanud riid, tapmised, surnuks joomised.

Analoogselt tänapäevaga oli suurimaks paheks viinakatk. Kiriku kantslist on siunatud patuseid märjukesega liialdamises nii mõnigi kord. Ei võidud aga rohkemat, sest siis oleks mindud vastuollu mõisaga. Parunile sadas lausa kullavihma viina põletamisest ja tõenäoliselt kukkus mõnigi piisk ka kirikule.

Võrreldes paarisaja aasta taguste oludega on 2000-daks kõik tundmatuseeni muutunud. Meid pole pitsitamas näljahädad, katkud, epideemiad, mõisa-orjus ega looduse kapriisid. Käibel on vaid ütlused: ega soe konti riku, või, et jaanipäevane külm võtab ära. Seda ei saa võrrelda kaugete aegade. See polnudki nii väga ammu; ainult 60 aastat tagasi, mu lapsepõlves, kui talvel käre külmaga paukusid puud metsas. Seegi heli on tänastel noortel kuulmata.

Käesolev kirjutiski uurimustest, ürikutest on lastelastele nagu muinasjutt ja minu põlvkonnalgi on raskusi, kui mõtetes asetame end esiisade-emade aegsesse ellu. Neil aegadel oli aga üks häda teise otsa – elamiseks vähe, suremiseks palju.

Riigiarhiivis müüdavate raamatute nimekiri

1.	Ajakiri Tuna	
2.	Küüditamine Eestist Venemaale 1949	250.-
3.	Küüditamine Eestist Venemaale 1941, 1940 – 1953	250.-
4.	Ajalooarhiivi fondide teatmik	25.-
5.	Virumaa adrarevisjon	15.-
6.	Läänemaa adrarevisjon	15.-
7.	Maasilinna maaraamat	10.-
8.	T.Tannberg Maakaitseväekohustus Balti Kubermangus 19.saj.	100.-
9.	Tartu ehitusmeistrid	20.-
10.	Tarto Maa Rahva-Leht	130.-
11.	Haapsalu kodanikeraamat	67.-
12.	Esimene ülevenemaaline rahvaloendus	156.40
13.	Rootsi suurriigist Vene impeeriumisse	40.-
14.	Ü.Liitoja-Tarkiainen Hajatalud ja külad Põhja-Liivimaal	180.-
15.	Rahvusväeosade loomisest Eestis	70.-
16.	Riigiarhiivi fondide teatmik I	55.-
17.	Riigiarhiivi Fondide teatmik II	55.-
18.	Poliitilised arreteerimised Eestis 1940-1988 I osa	180.-
19.	Poliitilised arreteerimised Eestis 1940-1988 II osa	180.-

Tasub teada

Obrokimaa (obrok) – Venemaal (osalt ka Liivi- ja Eestimaa kubermangudes) maa talupoegade kasutuses, millelt tasuti renti obrokina (andamina Eesti-Liivimaa mõisates), põllu- ja karjasaadustes (vili, hein, loomad, või, munad)

Andam – Eestimaal naturaalsel renditasu ehk hinnus (viljakümnis), sõltus ma suurusest, tasuti nii mõisale kui ka kirikule. Kümnis rakendati vallutajate poolt 13.-14.sajandist, moodustas veerandi saagist, asendati hiljem hinnusega.

Abitegu – teoorjuse üks põhilisi vorme, sõltus mõisa suurusest ja vajadustest. Lisaks nädalateole, mis oli kindlaks määratud lisandusid abiteod mõisas kiireloomuliste töödena (sõnnikuvedu, heina- ja viljatööd, lammaste niitmine, pesu pesemine jm.) Abitegu kujunes 16.sajandist, ületades 18.saj. lõpuks nädala teo, mille tõttu muutus talupoegade seas kõige vihatumaks mõisa käsuks.

Kolme- ja kuuapäevatalu – teopoi ja vaimutüdruku näol mõisale töökohustus talust (selle söögil ja tööriistadega) mõisas kas 3 või 6päeva nädalas.

Üksjalg – 15.-17.sajandi eesti talupoeg, kes tegi mõisale ühe jalapäeva nädalas.

Kes oli...

Pundenik – talupoeg, kelle koormiseks oli üks pund vilja. Näiteks: See oli suur vakus, ses oli palju külasid, adratalumehi, pundenikke ja asunikke ja igaüks tõi oma määra mööda.

Meenutusi tädist ja tema perest Brasiilias

Harald Augusti p. Kotkas

Minu tädi Elvine-Marie Elblaus (sünd. Kotkas) sündis Harjumaal Peningi vallas. Ta oli pere teine laps minu isa August Kotkase järel, kusjuures nad mõlemad on sündinud sama aastanumbri sees s.o. 1890.aastal – minu isa jaanuaris ja tädi detsembris. Perre sündis veel kolmas laps lell Mart Kotkas 1893.a.

Vanaisa Jakob Kotkas (s. 1865) oli mõisa kutsariks, vanaema Taali Kotkas (s. 1867.a.) mõisa teenija. Nad abiellusid 1889.a. Peningi vallas.

20.sajandi alguses tuli nende pere elama Tallinna. Siin abiellusid ja alustasid iseseisvat elu kõik lapsed. Tädi Elli leidis Tallinnas omale elukaaslase Paul Elblausi (s.1888.a.) ja nad abiellusid 1911.aastal. Neil sündis poeg Artur 1912.aastal ja tütar Asta 1916.aastal.

Algul kulges elu normaalselt, aga Eesti iseseisvuse algaastail, mil riiki tabas suur majanduskriis, tabas tööpuudus ka neid raskelt ja elu hakkas minema allamäge.

Kriisiperioodi kasutasid ära välismaa kapitalistid – ärimehed, kes odava tööjõu hankimiseks pakkusid ilustatud võimalusi välismaal, millest paljud ka kinni haarasid. Nii meelitasid ka Brasiilia kohviistanduste omanikud kodumaalt eemale palju eestlasi, lubades head tööd ja äraelamist. Asja meeldivamaks tegemiseks lubati tasuta laevareisi, mille garantiiks pidid nad töötama lepingus ettenähtud aja kohviistanduses.

Ja nii läks tädi kogu perega 1926.aastal Brasiiliasse parematele „jahimaadele“.

Olin siis 1,5-aastane kui tädi teeles asus. Ennesõjaaegsel perioodil oli meie pere pidevas kirjavahetuses tädiga, kirjavahetus hävis sõjatulekahjus, mistõttu saan meenutada kõike ainult mälestuste kaudu, mida noores lapseas kuulsin vanematelt ja hiljem ise kirju lugedes.

Mäletan, et saatsime tädile iga kuu meie ajalehti, mis aitasid teda meenutada kodumaad ja emakeelt.

Tädi kirjades selgus, et algul oli neil Brasiilias väga raske. Juba kahetsetigi, et oldi nii kergekäeliselt nõustunud selle aktsiooniga, aga enam polnud midagi parata, sest sõidukulud olid suured, mida ei suudetud välja maksta. Tuli leppida.

Eluasemed olid kohviistanduste juures – „töölismajad“ igale perele. Majad (barakid) olid ehitatud savist, krohvitud, tühjade aknaavadega, milledele võis ööseks luugid ette tõmmata. Ussid ja tarakanid, kes seal liikusid, ei olnud mingi haruldus. Sisustuseks olid hõõveldamata laudadest kokkulöödud narid, köögilaud ja pingid. Elamiskõlblikuks tuli teha endal. Selleks oli aga „mõisa“ (nagu nimetati peremehe uhket elamist) juures

asuvast poest osta vajaminevat kaupa arve peale. See tuli aga jällegi tööga istanduses tasa teha. Tööpäevad olid pikad varavalgest hilise õhtuni. Pikapeale harjuti paratamatusega. Kui aga sai lepinguline aeg täis ja poevõlad tasa teenitud, lahkusid nad istandusest ja rentisid Sao Paulo piirkonnas maal omale linnufarmi, mille hiljem ostsid päriks. Nad kasvasid kanu, parte ja tegid ka põllutööd oma maalapil.

Mäletan tädi kirjades, et Brasiilias oli 1928.aastal ca 3000 eestlast. Sao Paulos oli eesti selts, kus käidi koos iga nädal, kus korraldati teeõhtuid ja lauluproove. Sao Paulos oli ka eesti kogudus, Saksa kiriku juures. Seal peeti eestikeelseid jumalateenistusi ja seal käisid 1932.aastal leeris tädi lapsed Artur ja Asta. Seltsi elu oli see, mis aitas tol ajal eestlasi tunda ühise perena ja säilitada eesti vaimu. Neil kooskäigu õhtutel tutvustati üksteisele kodumaalt saabunud kirju, analüüsi kodumaa ajalehtedest saadud sõnumeid, meenutati kodumaal oldud aegaja peeti koduriigi pidupäevi.

Aastatega said lapsed juba täiskasvanuks ja “lendasid“ kodunt välja.

Poeg Artur leidis omale abikaasa Lety kohaliku rahva hulgast ja siirdus Rio de Janerosse. Neil sündis 5 last – poeg Elmo, tütred Elga, Alina ja Norma ning lõpuks poeg Artur. Oma viimast võsukest isa Artur ei näinud, sest raske haigus viis ta enne manalateele.

Tütar Asta leidis endale elukaaslaseks kaasmaalase – Haapsalust pärit Leo Kvarnströmi. Nemad asusid elama Sao Paulosse, kus Leo alustas tööd hambatehnikuna ja avas oma äri. Kuna neil endil lapsi ei olnud võtsid nad endale kasulapse - vanemate poolt mahajäetud poisi (imiku), kelle nimeks sai Valter.

Siis algas suur sõda ja kirjavahetus tädiga katkes aastateks. Mõte aga lendas tihti küll Brasiiliasse – kuidas küll tädi ja ta pere elavad, mis on neist saanud? Peale sõda ja nõukogude aja raskemat perioodi (Stalini aega) sai võetud ette tädi otsimine rahvusvahelise punase risti kaudu. Meie rõõmuks saabus meile 1956.aastal teade tädi uue aadressiga. Tädi elas! Põnevusega panime saadud aadressil kirja teele kirjeldades meie elu ja soovides tädile kõike head.

Mõne aja möödudes saime tädilt kirja, milles ta väljendas oma suurt rõõmu uue kontakti saamise üle. Tal oli hea meel, et olime elus ja terved ning kirjutas enda vahepealsest elust.

Vahepeal oli tädil olnud väga raske aeg. Ta oli teinud läbi sapikivide operatsiooni. Surid poeg Artur ja mõni aeg hiljem ka abikaasa Paul. Tütar Asta võttis ema enda juurde elama.

Kuna Arturi naisel Letyl oli peale abikaasa surma 5 lapse kasvatamisega raskusi, võttis Asta ka Arturi noorema tütre Norma enda juurde. Normast sai tädi Ellile hea seltsiline ja ühtlasi hoolealune.

Normaga tegelemine aitas peletada tädi muremõtteid. Ta suunas ja kasvas teda oma tõekspidamiste järgi. Kuna tädil oli säilinud hea eesti keele oskus, siis püüdis ta ka Normale seda õpetada. Raske oli, sest kogu ümbrus oli portugalikeelne – nii kool kui kultuurimaailm.

Üldiselt läks tädil tütre juures hästi. Majanduslikke muresid ei olnud, kurtis ainult, et vahel tekib suur kojuigatsus.

Mida tädi kirjades veel meelde on jäänud, et nendel on külmad ja soojad aastaajad vastupidised meie omadele. Jõuluaeg, kui meil on külm, on nendel soe ja jaanipäev, mil meil on soe, on nendel külm. Nende külm aga piirdub üldse paari kraadiga, nii et öösiti on veel jää peal päeval jälle sulab. Vahel harva esineb ka lund. Tädi kirjutas, et tema tervisele on jahedam aeg parem, kuna palavusega tunneb end halvasti – soe „närisitab“.

Huvitav oli kuulda, et ka nendel on 24.juuni suur pidupäev – Sao Jano päev (meie Jaanipäev). Seda peetakse suure sära, müra, paukude ja pidusöökidega, ainult neil on sel ajal jahe – öösiti külmetab.

Tädiga oli meil kirjavahetus kuni tema surmani 1981.aastal, mil ta oli juba üle 90 aasta vana. Vanim iga meie teadaolevas suguvõsas. Tädi on maetud, nagu teisedki lähedased, Sao Paulo kalmistule.

Kuna noorem põlvkond ei osanud enam eesti keelt ja meie ei osanud jälle portugali keelt, siis tädi surmaga katkes ka side Brasiiliaga.

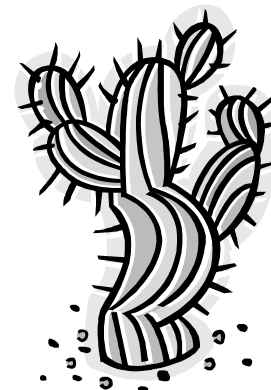
Aastatuhande vahetusel tekkis jällegi paratamatu uudishimu kuidas on läinud meie suguvõsal Brasiilias mitmete otsimise peale vande tuttavate kaudu, kellel ka Brasiiliaga sidemeid, saime jälile ühe tädipoja tütre aadressile.

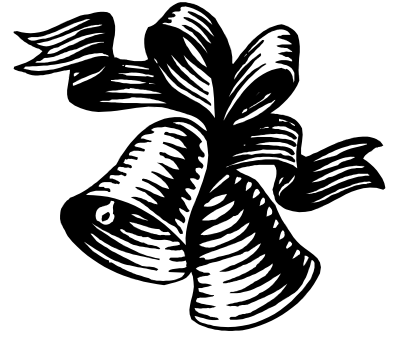
Saatsin kirja sellel aadressil nii inglise kui ka eesti keeles oma andmete ja soovidega – taastada kirjavahetus.

Mõne aja pärast sain interneti kaudu vastuse, et kiri on kätte saadud ja tuntakse rõõmu kontakti üle. Kõik tädipoja lapsed on elus ja terved ja perekonna inimesed. Ja mis pani imestama, kiri oli eestikeelne. Küll vigase grammatikaga, aga täiesti arusaadav. Mind rõõmustas see eriti ja saatsin kohe vastuse teele – eestikeelse.

Kahjuks pole sellele enam vastust tulnud, olgugi, et esimene sõnum oli väga lootustandev. Kus on takistus, ei oska leida. Võib-olla aeg annab arutust!

Nii on siis lugu tädi Ellist ja tema perest Brasiilias, kirjutatud aastal 2002.

Väljavõtteid loetust

REET MADE „Lapsepõlvest tuleme kõik“ Tallinn 2001 Sild

Ent milline lapsepõlv oli neil inimestel, kellele täiskasvanuea tööd ja tegemised on toonud tunnustuse ja tuntuuse? Missuguseid mõjutusi nad said oma lapsepõlvest ja mida olulist on nad sealt kaasa võtnud? Huvist nende küsimuste vastu sündis Eesti Raadios Vikerraadio lainel saatesari «Lastetuba». Valik eetris kõlanud lapsepõlvelugusid on nüüd kaante vahel

Juhan Peegel

Teab siis päike, et see talu on olnud juba kümme põlve või isegi üksteist põlve teie perekonna oma?

See on niiviisi. Eks vahepeal, kui oli see suur nälg ja Põhjasõda, siis see talu ilmselt suri tühjaks ja need inimesed ongi sinna talu ümbrusesse kuskile liivakünka sisse maetud. Aga siis see elu jätkus pärast kuidagimoodi. Saaremaal üldse vist, aga ka selle pere ajaloos, on naiste osa olnud väga suur. Üks Rootsi sõdur oli Väikse väina roos ennast varjanud – ma olen sellest isegi ühe novelli kirjutanud - oli leidnud siis sealt naise ja elu läks edasi. Nii et ema oli kaheksas põlv järjest, mina olen üheksas, mul on lapsed, see on siis kümnes, neil on lapsi, siis üksteist põlve. Isa tuli sinna Muhust koduväiks ja see perekonnanimi, mis praegu on, niisugune mööblieseme nimetus on Muhust pärit. Huvitav küll, muhu keeles sõna peegel ei ole, on lihtsalt peel. See peaks olema alamsaksa Spiegel, sealt see eesti keelde tuli, selle nime on siis mõisnik talupojale andnud. Talu ei olnud kuigi suur, nagu Saaremaal öeldakse – pooleadrapuu maa. See oli 31 hektarit, aga põldu oli vähe ja see oli muidugi kehavõitu ka. Vahest siis viis-kuus hektarit oli.

Mati Palm

Eestis on väga paljudel perekondadel puude nimed perekonnanimeks. Kaskesid ja Tammesid, Leppasid – neid ei jõuaks vist kokku arvatagi. Mati Palm, lauldakse ju, et seedreid ei palme ei kasva me maal.

Meie nimesaamise lugu olevat olnud säärane. See oli 19.sajandi esimese kolmandiku aegu, kui pandi eesti peredele nimesid. Minu vanaisal olnud suur valge habe ja siis see mõisaomanik, kes nimepanemisel kaasa rääkis, oli öelnud, et vaata Matsi – see oli mu vanaisa nimi – on suur habe nagu palmileht. Ja selle järgi olevat talle pandud siis nimeks Palm. Selle nime saime 1835.aastal ja neid nii-öelda originaal-Palme olevat Eestis olnud kaks sugupuud. Üks on siis see meie sugupuu, mis on Järvamaalt pärit, ja teine pidi olema Virumaalt. Aga nimede muutmise ajal 1930.aastate lõpus muutusid paljud kas mitte-eestipärase nime või muul põhjusel oma nime Palmiks. Need ei ole nii öelda originaal-Palmid.

Teie suguvõsa on hästi põhjalikult uuritud ja on ka välja tulnud selline huvitav leid, et just nendest harudest on võrsunud palju kunstiinimesi, küll kujutavas kunstis, küll muusikamaailmas.

Tiit Made

Sinu kasvataja on olnud emapoolne vanaema, aga samas on Sul ka teine atraktiivne vanaema, kes seisab Russalka inglil kujuna ja kõik võivad teda näha. Ta oli modelliks Amandus Adamsonile. Kas toda teist vanaema Sa mäletad ka hästi?

Mäletan, kuid mitte hästi. See oli 1948.aastal, kui ta manalateele läks, nii et natuke ma teda mäletan. Tema oli niisugune akadeemiline vanaema, nii-öelda peenemast seltskonnast. Isapoolne suguselts oli natuke niisugune, no mitte maalt, ütleme niimoodi: linnalähedalt maalt ja linnainimesed, Paldiskist pärit. Aga emapoolne suguselts oli teist põlvkonda pärit maalt, linna tulnud. Ema vanemad tulid Tallinna selleks, et töötada tselluloosi ja paberivabrikus. Vanaema oli jah modelliks Amandus Adamsonile. Vanaema Juuli oli Paldiskis majapidajannaks Amandus Adamsoni juures ja siis kui oli Russalka ausamba tegemine aktuaalne, siis Amandus Adamson arvas, et Juuli võiks modelliks olla. Ja seal ta siis nüüd seisabki ning kui mööda sõidan, siis ma vaatan alati, et ta nagu pöörduks minu poole, et poiss, mis Sa jälle oled teinud.

Pärilike tunnuste ilmnemine kaasajal elavate suguvõsaliikmete juures.

Reet Niido

Minu mõlemad vanemad on pärit paljulapselisest perest, kuigi 19. ja 20. sajandi vahetusel 6-7 liikmeline (maa)pere oli kindlasti tavaline.

Kahjuks ei olnud enamusel minu tädidel-onudel sellist titeõnne ja seetõttu võin oma suguvõsaliikmeid võrrelda ainult üksikute näidete varal, mis ei luba teha „suuri teaduslikke üldistusi“.

Aga siiski – seda võib küll öelda, et mõlemal perel on omad „sordiomadused“ kui vaadelda neid nagu kahte erinevat õunapuud ja mind ennast nende „sortide“ ristamisel saadud produktina.

Erilise pika-ealisusega meie suguselts ei hiilga ja nüüd olen oma 67 eluaastaga mõlema – nii isapoolse Allivere' de kui ka emapoolse Ristikivide „suguharu pealik“.

Pealkirjale vastavalt ma eriti kirjutada ei saa, sest minu kaasaegsed sugulased on enamuses juba mulla all, oma vanavanemaid ma näinud ei ole ja noort põlvkonda peaaegu ei tunne.

Emapoolne Ristikivide suguvõsa on pärit Mahtra kandist ja seetõttu on mulle alati tundunud, et minu ema ja tädide julged ütlemsed on Mahtra mässumeeste pärandus.

Isapoolse Alliverede suguvõsa mehed on aga kõik üle keskmise vaimukad. Ja võib-olla naised ka, sest isa täditütar Betti Alver oli ju tugeva huumorisoonega, tegi ise nalja ja sai teiste naljast aru.

Kas just Mahtra-meeste geenide pärast, aga ka minul on elus olnud kõvasti pahandusi „ütlemiste“ pärast. Hea on muidugi kaasajal teada, et kõik sõltub geenidest!

Tänu geenidele olen ma aga üldse olemas – isale meeldisid loomulike lokkidega daamid ja ema oli just oma emalt sellised pärinud.

Ja ka minul oli täpselt samas lokilaine, kus emal ja vanaemal. Kahjuks ainult nooruses!

Kui mu käest tuttav tädi naljatades küsis: “Reet, on Sul tangi või elektrilokid?“, siis ma olevat vastanud „hoopis vesilained.“

Hullem lugu oli aga juuste värvusega – see oli mul tumepunane! Kui hakkasin juba midagi elust taipama, olin selle eripära pärast väga mures ja avaldasin oma kahtlused emale. Hea ema lohutas, et kuigi kõigil teistel sugulastel olid ilusad kastanpruunid juuksed, olevat minu mõlemal vanaisal olnud punased habemed. Sellega oli minu perekonda kuuluvus kindel!

Kolmeaastasena olin vastanud Nõmme lastenõuandla arsti pärimise peale, et „kust Sa niisugused juuksed said, kas isal on sellised?“ - „Isal pole punase peaga sõpragi!“

Vanematelt olen pärinud nii negatiivseid kui ka positiivseid omadusi. Isa ei pidanud viisi – ka minul oli laulmine „3“, emapoolsed sugulased olid kõik kõvad lauljad. Oma kondikava olen pärinud emalt ja isegi kõndimine „pöiad väljapoole“ on täpselt ema moodi – isegi see, et parem pöid on veidi suurema nurga all viltu! Isapoolsed sugulased paistavad silma tehnilise taibuga ja matemaatikat nõudvatel aladel, emapoolsetel on aga agarust ja ärivaimu.

Kahjuks on nad saanud oma andeid vähe arendada, sest varakult vaeslapseks jäämine ja raske kolhoosiaeg on mitmelt mu sugulaselt võtnud võimaluse õppida.

Haigused jagunevad nii: isapoolset sugupuud kimbutab insuldioht (ja huvitav on see, et halvatud on alati olnud vasak pool!) ja emapoolsetel on nõrk süda ja veresoonkond. Seda võib aga kindlalt öelda, et kui pereisa on alkoholilembeline, siis kipuvad lapsed (pojad) sama teed minema.

Meie suguvõsa perekonnanimede väljasuremisel ja jätkumisel on vallaslastel määrav koht.

Kui minu ema vend oleks andnud oma vabaabielupojale enda perekonnanime, ei oleks meie liini Ristikivid veel välja surnud.

Kui aga Virumaal kraavihalliks käinud Saaremaa mees oleks minu isa õe (peale talle poja muretsemist) ära võtnud, siis oleks ainulaadne nimi – Allivere igavesti kadunud!

Mõlemal sugupuul on ka ühiseid jooni – kõik on alati püüdnud harida oma isiklikku pisikest maalappi ja mitte keegi meie umbes 70-st suguharu liikmest ei ole kuulunud kuulsusrikka kompartei ridadesse!

Päritav paistab olevat ka mälu. Mu isa mäletas oma ema surma ja matuseid, ta oli siis ainult kolmeaastane ja minul on väga hästi meeles Tallinna Keskhaiгла palat, kus toibusin pimesooleoperatsioonist kaheaastaselt.

Omada head mälu ei ole alati kasulik – mittemäletajad panevad su mälestused sageli kahtluse alla. Ja neid on alati rohkem.

Nii on võib-olla ka pärilike omadustega – mida näha tahad, seda näedki.

Toon näite: Kui ma sündisin, siis palati naabervoodis lamavale prouale toodi sööma tema beebi ja küllatunud sugulased (1935.a. lubati sugulasi lausa palatisse) olid hüüdnud kooris „Nii Volli kui Volli!“ – viidates poisi sarnasusele tema isa Voldemariga. Kui aga järgmine kord andis medõde samadele sugulastele minu ja sama poisi vahel valida, valisid nad minu! Olin olnud roosam ja pisem – ja hoopis „nii August kui August!“

Isa nägu tütaridel pidi elus õnne olema! Ei ütleks! Aga eks erandid kinnitavad reegleid.

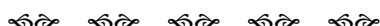
Ehk näevad meie silmad veel ka seda aega, kus arvutisse söödetud geenipärliketid kinnitavad neid reegleid, mida me oma kõukude tabelitega oleme kehtestanud. Ka siin on kindlasti erandeid. Ootan seda aega isalt päritud kaine mõistusega ja emalt saadud uudishimuliku meelega!

Asjakohast nalja

Ühel isal olnud kuus poega ja kõik ühte nägu, isad ja pojad. Siis lasknud mõistatada, et kas oskab ära ütelda, missugune on isa.

Mõistataja ütelnud: „Noh, vana on ikka vana – tilk nina otsas!“ Isa katsunud nina, ja nii saanud kätte, missugune on isa. (Kavastu vald)

Õnnitleme

Koidula Ameerikas	5.detsember	75
Anne-Reet Väljataga	6.detsember	65
Anne Holstein	22.detsember	65
Eda Liiväär	8.detsember	50

Jõulud

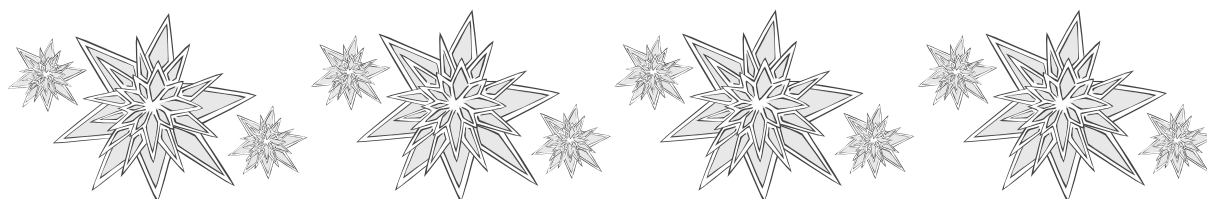
Jõulupühade aegas tuuakse heinad tuppa, näärpäeval õled ja kolmekuningapäeval kõlkad. (Vigala) Peotäis õlgi visati lakke, tüükad ülespidi. Selle järgi ennustati järgneva aasta viljasaaki, aga ka seda, kes kauem elab. (Kuusalu)

Esimesel jõulupühäl ei tohtinud keegi külasse minna ja kes sel päeval külasse läks, sellele visati seal talus vanad pastlad kaela, kuhu ta läks. Jõulu esimesel pühäl olivad rahvas kodu. (Põltsamaa)

Jõulud olid suured pühad, enne teist püha ei tohtind mingit nalja teha. Teisest pühast aland mängud ja naljad. (Anna)

Jõulupuud tunti ikke. Aga ega igakord ei old. Küünlad olid kallid, ei jõudnud osta. Kus oli väikseid lapsi, seal oli puu, aga kus vanemad inimesed - ega need ei olnud huvitatud sellest puust. (Kadrina)

Jõuluõhtul tehti riidest jõuluvanamees ehk jõulumemm ja näidati seda lastele. (Juuru)

Rõõmsaid pühi! Jõudu, tervist, edu uuel 2003.aastal!

Meie autoreid

Reet Niido

Raamatuaastal sündinud, muinasjutus elanud.

Olen sündinud Eesti vabariigis Nõmme linnas kuigi peaaegu terve teadliku elu pidin andma enda kohta valeandmeid: „Olen sündinud Eesti NSV-s Tallinna linnas“. Koole, kus õppisin, ei ole ka enam nimeliselt olemas. Ei ole Tallinna 27. Mittetäielikku Keskkooli, Tallinna 7. Keskkooli ega Tallinna Polütehnilist Instituuti. Diplom mul TPI tsiviil- ja tööstusehituse eriala lõpetamise kohta küll on, aga niisugust perekonnanime Allivere, mis diplomil kirjas, pole Eestimaal üldse kellelegi kunagi välja antud. Praeguse nimega Niido on asi siiski selgem, see on eestistatud Naisson'ist ja seda Naisson-Naisso-Niido-Niido suguvõsa uurib juba härra M. Liira.

Nõukogude ajal ei tohtinud ma ka oma isa täielikku eesnime (August-Aleksander) avaldada, sest enam kui ühte eesnime ei võinud inimesel olla. Nüüd, kus jälle võib, puudub selleks vajadus, sest enam ei ole ma seltsimees (sugu nagu muudetud, sest naiseltsimees või seltsinaine siiski ei öeldud!) Reet Augustovna vaid lihtsalt proua Reet.

Umbes 1970.a. paiku prooviti ka sugu ja abieluseisu märkima hakata – ajalehtedes tehti ettepanekuid „preili“ ja „proua“ aseaine leidmiseks. Vallaline naiseltsimees oleks olnud neidi ja abielunaine naidu. Ettepanekud läbi ei läinud, asi hääbus. Kuigi väga hästi oleks kõlanud naidu Niido.

Ehitusorganisatsiooni, kus ma 20 aastat töötasin, kutsutakse nüüd Skanska'ks ja suurfarmide laudad ja sigalad, mida me preemiast ilmajäämise hirmus alati õigeaegselt käiku andsime, on nüüd enamus lammutatud.

Nii jääbki minu elutööks Kalevipoja kuju Glehni pargis, mille Nõmme Heakorraseltsiga 1990.a. taastasime. 8-meetrisel Kalevipojal tuksub rinnas metallsüda, milles on sellel ajal kehtinud suhkralongid ja taastajate nimed. Teadaolevalt on see ainus südamega kuju maailmas.

Oma 40-aastase tööstaaži eest elatisharja vastu võttes mõtlen alati, et ega selline ebamäärane elutegevus vist pensioni ei väärigi!

Kõigist minu andmetest osutub õigeaks ainult sünniaeg – 13. juuni 1935, sest kalendri muutmise nagu ka Siberi jõgede ümberpööramise eest nõukogude võim siiski hakkama ei saanud.

Ants Härma

Sündisin 1935.a. aprillis. Koolitee algas Inglise Mittetäielikus Keskkoolis 1944.a. Seitsmenda klassi lõpetasin Lelles 1951. Järgnes Tallinna Elektromehaanika Tehnikum, lõpetasin selle kui Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi abiturient, 1955.a. tööstusettevõtete elektriseadmete tehnik-elektriku kutsega. Siis aasta ajateenistust mereväes Kronlinnas. Tööle asusin juba aasta enne tehnikumi lõpetamist Trammi Trusti veo-alajaamades, kus jätkasin ka peale teenistust. 1961-1964 töötasin Tallinna Külhooones peaenergeetikuna.

1964-1980 olin Teaduste Akadeemia süsteemis mitmetel ametikohtadel, neist viimased 5 aastat TA REV peainsenerina. Sel perioodil, 1968.a. astusin Tallinna Polütehnilisse Instituuti automaatika- ja telemehaanika erialale, kaugõppe korras. Teist korda aga ehituse organiseerimise ja planeerimise erialale. Mõlemad jäid aga lõpetamata. 1980-2001 töötasin ETK süsteemis. 1987.a. tegin Kuressaare Polikliinik-Haiglale elektivarustuse projekti.

Suguvõsa uurimisega alustasin 1989.a. 1990. olin ka üks seltsi taas-asutajaliikmetest, juhatuses ligi 8 aastat. Neljast lapsest 3 on saanud täiskasvanuks. Eelmisel kuul tehti minust neljanda põlvkonna esivanem.

Laualehe toimetaja:
Toimetaja: Ants Roomets
Tehniline toimetaja: Eva Niglas
Toimetuse liige: Ants Härma

Telefon: 677 5011
Kirjad: 12614, Akadeemia 70 - 13
E-mail: evaniglas@hotmail.com